4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 1 Digitale gremlins

1 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het onderscheid tussen de begrippen interactie, waarbij de elementen al onafhankelijk van elkaar bestaan, en intra-actie, waarbij de elementen ontstaan in de intra-actie 1
- een uitleg dat Barad het voorbeeld van de aanbevelingen en de digitale gremlin zou beschrijven als intra-actie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Barad onderscheidt interactie van intra-actie. Bij interactie gaan elementen die van tevoren al onafhankelijk van elkaar bestaan, met elkaar een interactie aan. Bij intra-actie ontstaan die elementen tijdens de intra-actie, doordat ze elkaars grenzen uitvoeren. 1
- Er is sprake van intra-actie tussen aanbevelingen van Netflix en een digitale gremlin, omdat de aanbevelingen die Netflix doet, ontstaan door het kijkgedrag van de digitale gremlin, én het kijkgedrag van de digitale gremlin wordt door de aanbevelingen van Netflix beïnvloed. Die gremlin komt in je op als reactie op de aanbevelingen en de gremlin en de aanbevelingen voeren elkaars grenzen uit, omdat ze beide ontstaan in intra-actie. 1

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat mensen volgens Plessner excentrisch gepositioneerd zijn: mensen zijn onbepaalde wezens die richting kunnen geven aan hun bestaan omdat ze erop kunnen reflecteren 1
- een argument dat het voor Plessners excentrische positionaliteit niet nodig is om een digitale gremlin te zijn 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Mensen zijn volgens Plessner door hun excentrische positionaliteit onbepaalde wezens. Zij vallen niet samen met wie ze zijn, zoals dieren, die centrisch zijn, maar kunnen op zichzelf reflecteren. Daarmee ervaren mensen zichzelf als een ‘ik’ dat tegelijk de eigen binnenwereld en de relatie met de buitenwereld kan beschouwen. Het wezen van de mens ligt dus door die excentrische positionaliteit niet vast en is onbepaald, wat betekent dat mensen vrij zijn om hun bestaan zelf richting te geven. 1
- Vanuit dit idee is het niet nodig om een digitale gremlin te zijn. Als mensen, zoals Plessner zegt, vrij zijn om hun bestaan zelf richting te geven omdat ze kunnen reflecteren op zichzelf, betekent dat dat ik me in alle vrijheid kan laten leiden door een algoritme. Door mijn excentrische positionaliteit kan ik reflecteren op wie ik ben en wie ik wil zijn. Daarbij kan horen dat ik ervoor kies dat een algoritme mij films en series aanbeveelt. Op grond van die aanbevelingen kan ik weer een keuze maken. Mijn keuzevrijheid blijft bestaan, ook als ik me niet als digitale gremlin gedraag. 1

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een argument dat digitale gremlins zich willen verhouden tot apps als interface, met een uitleg van:

- het begrip interface als datgene waarmee we met techniek communiceren 1
- het begrip cyborg, waarbij de techniek is ingelijfd / de interface transparant is geworden 1

voorbeeld van een goed antwoord:
Een digitale gremlin zal zich het liefst tot een app verhouden zoals je je verhoudt tot een interface. Bij een interface moet je je bewust richten op de app om de informatie die je wilt hebben eruit te halen. Zo kunnen zij niet samenvallen met de app en gedachteloos doen wat de app hun voorschrijft.
Ze zullen dus kritisch zijn op alle apps die we zonder nadenken gebruiken of die we zelfs ingelijfd hebben in ons denken zoals we doen als we een cyborg zijn geworden. Dat zou het geval kunnen zijn met het genoemde voorbeeld van iemand die minder goed woordjes kan onthouden door een vertaalapp. Die persoon denkt als het ware met die vertaalapp en kan zelf, zonder de app, de woordjes minder goed onthouden. 2

Vraag	Antwoord	Scores

4 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met een ander voorbeeld dan treinziekte van decentreren als zintuiglijke desoriëntatie/vervreemding van je plek in de wereld en je oriëntatie daarop 1
- een uitleg met een ander voorbeeld dan treinziekte van recentreren als terugkeer naar je oorspronkelijke plek in de wereld met een nieuw perspectief en inlijving van de techniek 1
- een argument dat digitale gremlins kritisch staan tegenover recentreren 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bij een nieuwe techniek is er sprake van decentreren als je gedesoriënteerd raakt en je je niet meer kunt oriënteren op de wereld om je heen. Dat kan het geval geweest zijn bij de eerste kennismaking met een gps-navigatiesysteem. Je ziet het autootje op het scherm bewegen, maar ervaart niet dezelfde beweging en omgeving vanaf de stoel in de auto. Je raakt daardoor vervreemd van je plek in de wereld en je oriëntatie daarop. 1
- Door te decentreren kun je van een afstand reflecteren op de manier waarop je lichaam en de gps-navigatie je ervaring bemiddelen. Daarna is er sprake van recentreren als je jezelf weer als rijdend in de auto én rijdend op scherm ervaart; je zintuiglijke ervaring is door de inlijving van de gps-navigatie veranderd en je ervaart jezelf weer als middelpunt van de situatie. Je hebt je dus een nieuw perspectief eigengemaakt. 1
- Een digitale gremlin zal kritisch staan tegenover recentreren, omdat het moeilijk is om afstand te bewaren tot ingelijfde nieuwe techniek en het dus ingewikkeld is om daar kritisch over te zijn. 1

Vraag	Antwoord	Scores

5 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de flitsbezorgdienst volgens Latour een actor-netwerk zou zijn: de bestellers, de app en de bezorgers zijn actoren die in een netwerk verbonden zijn en handelingsvermogen hebben, omdat de handeling over het netwerk is verdeeld 1
- een argumentatie over Latours ANT, met het voorbeeld van de flitsbezorgdienst 1
- een toepassing van de begrippen vrijheid en determinisme in de argumentatie over Latours ANT 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De besteller, de app en de flitsbezorgers vormen volgens Latour met elkaar een actor-netwerk. Zij zijn allemaal actoren, omdat de handeling verdeeld is over hen, zij daardoor handelingsvermogen hebben en samen een netwerk vormen. De besteller zet als actor de flitsbezorgers in beweging en doet dat met de app. Daarmee heeft de app ook handelingsvermogen, want die bepaalt mede wat de besteller doet én zet de bezorgers in beweging die door de app worden opgeroepen. De bezorgers op hun beurt leveren door de besteller en de app de boodschappen af bij de besteller. Flitsbezorging is dus een voorbeeld van een actor-netwerk. 1
- De actor-netwerktheorie van Latour vind ik een overtuigende manier om aan te geven dat er allerlei levende en niet-levende wezens en dingen zijn waarover de handeling verdeeld is. De besteller, de app en de flitsbezorgers zetten op hun eigen manier dingen in gang, wat bij elkaar genomen de handeling flitsbezorging tot stand brengt. Een volledig vrije actor (vaak gezien als de mens) die alles in beweging zet, is een illusie, want alles is met elkaar verbonden. Wat de flitsbezorger doet is afhankelijk van en wordt in gang gezet door de app en de besteller, ze worden zo door elkaar bepaald of gedetermineerd. 2

of

- Ik vind de actor-netwerktheorie van Latour onzinnig. Een app heeft geen handelingsvermogen, want het is een ding zonder eigen wil, zonder bewustzijn, zonder vermogen om beslissingen te nemen, dat kapot kan gaan en verwijderd kan worden. Dat een app ‘iets in gang zet’ is ook een verkeerde voorstelling van zaken; de app ‘zet alleen maar iets in gang’ als de gebruiker dat doet, anders niet. Het is niet voor niets dat mensen verantwoordelijk blijven voor de dingen. Hiermee stemt Latour overigens in, want mensen zijn vrij en vrijheid is volgens mij de voorwaarde voor verantwoordelijkheid. Ze kunnen wel vastgelegd of gedetermineerd worden door bepaalde factoren, maar beslissen toch uiteindelijk zelf. Alleen wezens met vrijheid hebben handelingsvermogen, zoals de besteller, die bewust kan kiezen en echt iets in gang kan zetten. 2

Vraag	Antwoord	Scores

6 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argument vanuit de plichtethiek dat je geen *cockroach mind control* met flitsbezorgers mag spelen, omdat je moet handelen vanuit een universele regel / omdat je moet handelen volgens een maxime waarvan je zou willen dat die een algemene wet wordt / omdat je een mens niet alleen als een middel voor een bepaald doel mag gebruiken.

voorbeeld van een goed antwoord:
Volgens de plichtethiek mag je geen *cockroach mind control* met flitsbezorgers spelen, omdat je mensen altijd als doel op zich moet beschouwen en niet alleen als een middel voor een bepaald doel. De *cockroach mind control* beschrijft hoe flitsbezorgers slechts een verlengstuk worden van een app, die de bestellers besturen, waardoor hun wensen in vervulling gaan en zij een gevoel van macht krijgen. Door de vergelijking met een kakkerlak lijken de bezorgers hier slechts een middel te zijn om boodschappen te krijgen en worden ze niet als een waarde in zichzelf beschouwd.

7 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat lachen volgens Plessner een typisch menselijke eigenschap is, omdat alleen mensen een dubbelzinnige verhouding tot hun lichaam hebben.

voorbeeld van een goed antwoord:
Lachen is volgens Plessner een bewijs dat je een mens bent. Alleen mensen kunnen volgens hem lachen, want lachen laat de bijzondere verhouding zien die mensen tot hun lichaam hebben: enerzijds is lachen een lichamelijke uitbarsting die je niet kunt beheersen, anderzijds is lachen ook betekenisvol en overstijgt het het puur lichamelijke.